

RELIEFURI

SYLVAINE ZABOROWSKI:

"Ceea ce numim teatrul absurdului este, de fapt, un teatru al realității"

P

e Sylvaine Zaborowski am cunoscut-o primăvara trecută, cu prilejul turneului *Printemps de la liberté*, dar prețios pe care oamenii de teatru francezi l-au făcut publicul românesc la scurtă vreme după Revoluție. Fuseserăm cu toții emoționați de gândul lor bun și mai cu seamă de faptul că au înțeles că, în ceea ce ne privește, "ajutor umanitar" nu înseamnă atât "NuCrema" și supe Maggi cât posibilitatea de a ne informa, de a vedea ce se petrece pe scenele din lume. Emoționați deci de toate acestea dar, să recunoaștem,

"aruncați în apă" și de telefoanele (zi- noapte!) intempestiv-entuziast-panicat-mobilizator-involburate ale Corinei Șuteu de la UNITER, câțiva actori, regizori, critici au hotărât să participe "pionierește", fiecare cum poate, la "traducerea în viață" a binecunoscutei, "tradiționalei ospitalități românești". Asta înseamnă să bîntui prin holuri de hotel (pentru a afla că locurile reținute n-au fost reținute și să le reții... reținându-te de a-i crăpa capul recepționarului exact cu cinci minute înainte de sosirea invitaților), să înfrunți curentul din sălile de așteptare ale aeroportului Otopeni, alergînd pe scări cu gîfîtită grație ca să aduci mașina (personală, ca și benzina!) doar după ce oaspeții erau încolonați disciplinat la peron cu bagajele (cele care nu se pierduseră) în brațe, să te interesezi la "Casandra" dacă s-a procurat finul (!) necesar unuia dintre spectacole ș.a.m.d.

În această "ordine de idei" a obșteștilor acțiuni extra-scenice, am aflat că urmează să sosească de la Paris un microbuz menit a transporta actorii de la teatru la hotel și invers, condus de un șofer care se numește Sylvaine Zaborowski. O femeie la volanul unui microbuz ce va străbate nu numai Europa dar va înfrunța și gropile plavului nostru mioritic (cu oțete birsane, adică, la tot pasul pe șosea)? În mîntea mea înțesată de prejudecăți, am și decis că e vorba de un zdrahon de franțuzoaică cu nume exotic, mușchi de Lancelot și glas dogit de "Gitane". Prima surpriză: încercatul șofer e o tină doamnă minionă, manierată, cu trăsături fine și un permanent licăr tandru-ironic în priviri. Are un "ce" feminin greu de definit dar pregnant și un "ce" bălețesc, și mai greu de definit dar la fel de pregnant. Ultime: e nefumătoare (sau "ca și").

O altă surpriză (recunosc, extrem de plăcută) a fost constatarea că Sylvaine face parte dintre puținii străini care nu se miră la tot pasul, cu nedelcată ostentație. Nu e surprinsă că "Dacia" nu e chiar "Rolls Royce", nu se minunează de calitatea asfaltului, nu întreabă "ce e acesta?" cînd vede un autobuz abia trăgîndu-și zilele. Pe de altă parte, nu e uluită nici de faptul că mai toți românii o rup pe franțuzește, nu ne feliicită că avem limba articulată sau că am aflat de inventarea

roții ori de descoperirea Americii.

Și am mai avut o surpriză auzindu-i observațiile despre București, România, despre oamenii de aici, de alurea, dar mai ales despre spectacole. Observații, acestea din urmă, nu doar pertinente ci, așa spune, specializate. Cu prejudecățile mele involuntar discriminatorii (de om trăit într-o societate care clama abolirea oricăror discriminări) nu înțelegeam cum de poți vorbi cu un șofer despre altceva decât despre levlere și chel "de zece". Explicația e foarte simplă: Sylvaine este actriță, a urmat patru ani, la Paris, cursuri de teatru (primii doi la școala lui Laurențiu Azimloară, următorii la școala "Ak-teon"; a jucat în *Hamlet* la Festival d'Antibes, a jucat roluri principale în piese de Cehov și Régis Franc, a colaborat și cu personalități ale scenei, cum ar fi Pierre Santini. Necontrazicându-mi prejudecata (stupidă, bineînțeles, dar ce prejudecată nu e stupidă?) conform căreia șofer=ax cardanic și vânzător="ho, că două mii mi ai!", explicația furnizată de Sylvaine mi-a zdruncinat serios, însă, un alt "panseu", și el elitist, înrădăcinat în mintea mea tot de societatea ce a aruncat elitel "la groapa cu gunoi a istoriei". "Panseul" în cauză se referea la imposibilitatea ca o actriță, cu studii și "oarece" activitate în domeniu, să poată să se gândească, măcar, la o altă muncă. Vorba binecunoscutel anecdote: așa-l ia noi!

"La ei", însă, e mai mult decât firesc ca într-o perioadă în care nu ai un angajament în teatru - și nu e deloc lesne să ai un astfel de angajament - să faci altceva, aproape orice. Important e să o faci cu seriozitate și cu pricepere. Ai un angajament ca actriță, apoi lucrezi ca asistentă socială, să spunem, apoi ai alt angajament. (Occidentali nu se numesc, cu toții, oameni ai muncii, și poate de aceea, sârmanii de ei, trebuie să și muncească.) De fapt, abia acum îmi dau seama că și la noi a fost ani la rând cam aceeași situație. Când un actor nu avea nici o ofertă în teatru, juca *Omul din Catedrală* (care piesă nici nu e cea mai rea din lume, dar dintre textele promovate pe atunci de Televiziune și premiate în prealabil, nu reținem nici unul, absolut nici unul ca să-l putem cita titlul).

Sylvaine Zaborowski a început prin a lucra la Bordeaux, în administrație, a venit în 1986 la Paris din dorința de a face teatru, a studiat actoria, cum spuneam, patru ani și a jucat în aceeași perioadă câteva roluri. Nu episodice și nu fără succes. De o vreme nu a mai urcat pe scenă, continuând să lucreze, însă, în teatru - decoruri, lumini ori, ca în turneul din România, de pildă, activități ce țin de organizare (pentru că, aici, transportul actorilor nu era singura ei responsabilitate, ci una dintre ele).

- Ai renunțat la actorie?

- Nicidecum, dar nu e deloc lucru simplu să obții un angajament. Trebuie să bați la multe porți, să convingi, să intri într-un anume cerc de relații.

- Am impresia că bătăutul la porți nu te pasionează.

- Nu prea. Dar, sincer vorbind, există și un alt impediment. Sau poate nu chiar un impediment, dar un motiv de reținere: trarul

exagerat. Sînt bolnavă două zile înaintea unui spectacol, o emoție rea, istovitoare. E drept că în clipa în care sînt pe scenă aceasta dispăre, dar echilibrul nu e deplin, de vreme ce un detaliu și nu neapărat unul neplăcut - mă poate destabiliza. Probabil încă nu am suficient profesionalism. De aceea nici nu vreau să joc orice: efortul pe care-l fac ca să mă domin trebuie să fie justificat, să merite. Precis voi reveni pe scenă, dar o voi face, poate, la un alt nivel de maturizare artistică.

Ceea ce mă preocupă însă acum, în primul rînd, nu este altă să joc cît să scriu teatru. O fac de mult, am impresia că dintotdeauna, dar în ultimii trei ani tot ce am pus pe hîrtie a fost numai teatru. Fără să mă gîndesc, atunci, la o posibilă profesie. Scriam pentru că nu puteam să nu scriu.

- Și acum?

- Acum "ară". Sînt în faza în care simt nevoia unei confruntări, a avizului unor oameni de specialitate. Pînă la această oră opiniile sînt încurajatoare pentru mine.

- Pentru ce tip de dramaturgie ai optat?

- Nu sînt deloc sigură că eu am fost aceea care a optat. Oricum, nu în mod deliberat. Știu însă cu exactitate ce mă atrage. Iubesc teatrul lui Cehov, sensibilitatea lui de o factură foarte specială și iubesc în egală măsură teatrul absurdului, piesele din familia lui Așteptîndu-l pe Godot. Consider, de altfel, că Străinul lui Camus este una dintre cărțile, dintre experiențele literare ce m-au marcat. Sînt atrasă, cum spuneam, de teatrul absurdului, fără a scrie însă acest fel de literatură dramatică. Ceea ce fac eu s-ar putea numi, mai curînd, un teatru al realității. Dacă ascuți conversațiile din metrou, de pe stradă, vei vedea că replicile oamenilor se interferează dar cel mai adesea nu-și răspund direct. Nimeni nu poate ieși, pentru celălalt, din propria poveste. De fapt, nimeni nu ascultă pe nimeni; chiar suferința este o întîmplare a fiecăruia cu el însuși. E alt de greu să te uiți pe tine și să-l ascuți pe celălalt! Poate se întîmplă uneori. Arareori. Acest teatru al realității presupune un limbaj poetic și politic, în același timp, care pe mine mă atrage în mod deosebit.

- În piesele dramaturgului Sylvaine Zaborowski există și cîte un rol pentru actrița Sylvaine Zaborowski?

- Întotdeauna, fără să urmăresc acest lucru și chiar fără să-mi dau seama în timp ce scriu. În *Păsările*, de pildă, piesă ce va avea premiera absolută în România, la Teatrul Național din Cluj, există un personaj, un rol care precis îmi aparține: Jessica, un fel de "nebună a dicționarului", obsedată de cuvînte, de sonoritatea lor, de viața lor aproape independentă față de cel ce le rostește.

- Ți-ar face plăcere să-l joci?

- Poate. De ce nu? Deși, sincer vorbind, am mai multă încredere în ceea ce scriu decât în ceea ce joc. Am discutat despre rol cu interpreta lui din spectacolul regizat de Victor Ioan Frunză, Vasilica Stamatina, și din întrebările pe care mi le-a pus, din comentariile ei, am înțeles că Jessica mea e pe mîini bune.

- Spectacolul care se pregătește la Cluj constituie debutul scenic al autoarei. Ce senzație ai avut, la repetiții, văzîndu-ți pentru prima dată personajele, gîndurile, desprinse de

pagina de hirtie, cu "un chip" concret?

- O senzație ciudată. Într-un fel, pot spune că abia acum am avut imaginea exactă a modului meu de a scrie. Am constatat că piesele mele propun un "discurs senzorial", așa spune, că multe dintre cuvinte, cele mai multe, au reprezentări la nivelul gustului, al culorii, al mirosului. Nici nu-mi dădusem seama, pînă acum, în ce măsură devine important ca aceste cuvinte să fie nu doar purtătoare de mesaj, ci să aibă o rezonanță anume, rotunjime, greutate proprie. Și poate că, de fapt, doar așa devin ceea ce se cheamă "purtătoare de mesaj".

- Propunerea regizorală ți se pare interesantă?

- Foarte interesantă, deși în prima clipă am fost surprinsă aflînd că Victor Ioan Frunză a decis să joace împreună două dintre piesele mele - *Păsările* și *Marlyne* - care nu fuseseră gîndite ca un posibil coupé. Și are dreptate. Nu doar pentru că în amîndouă există personaje - păsări, ci pentru că sînt, de fapt, trepte, ipostaze, ale aceleiași idei. E posibil și poate chiar preferabil să fie jucate împreună.

Interesant este că, asistînd la repetiții (nu prea multe, din păcate, nu am avut destul timp), am privit totul cu un neașteptat sentiment de detașare. Cu multă plăcere, cu interes și totuși cu detașare. Cred că din clipa în care am terminat de scris textul ei aparține regizorului, scenografului, actorilor. În talentul și în

profesionalismul lui Victor am deplină încredere și constat că echipa este, și ea, aceea pe care mi-aș fi dorit-o.

- Atepți premiera cu emoție?

- Cu emoție, desigur, dar de această dată cu o emoție bună.

Niciodată transcrierea unui interviu nu poate cuprinde tot ce s-a discutat. Parantezele sînt întotdeauna numeroase, spațiul e cît e... De fiecare dată, lași pentru o altă ocazie ce nu a încăput și aproape de fiecare dată această altă ocazie nu se ivește. Nici o dramă, și totuși acum, din vrutele-nevrutele discutate cu Sylvaine Zaborowski, vreau să mai rețin, telegrafic, două răspunsuri, chiar dacă ele nu prea au legătură cu tema interviului:

- Ce te-a șocat cînd ai venit prima dată în România? Nu mă interesează deloc, dar deloc un răspuns agreabil mie, ci unul foarte sincer. Deci: ce te-a șocat, nu ce ai constatat.

- Lipsa de culori. Mai totul e gri.

- Asta în ceea ce privește România. Dar în ceea ce-l privește pe românii?

- Volutatea de a-și irosi timpul. Firescul cu care și-l irosesc.

CRISTINA DUMITRESCU

